

№7

середа, 29 травня 2002 року

РОМАНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВІПЕ

92

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний – то Циганське Слово...

Лекса Мануш

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ ЗА СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"

ТЕМА НОМЕРА

НАРКОМАНІЯ: ТО ВИНЕН І ЩО РОБИТИ

Одна зі сторінок львівської газети "Високий Замок" за 2 травня ц.р., присвячена темі наркоманії. Сказати, що ця тема актуальна сьогодні – не сказати нічого, очевидно, українське суспільство навіть не усвідомлює усієї її небезпеки і масштабів – суха статистика звітів, що обнародує для громадськості міліція, є не більше, ніж крапля в морі цієї проблеми. Хто винен у поширенні наркоманії?

У "Високому Замку" вміщено кілька відповідей на це запитання – насамперед, суспільство, держава, що не залишають багатьом людям іншого вибору, як ставати наркоманами, а також, що випливає з надрукованого в газеті коментаря начальника відділу боротьби з незаконним обігом наркотиків полковника Олександра Доленка – "цигани", львівські роми, що мешкають в районі під назвою "Індія". Те, що в цьому місці збувають наркотики, відомо не лише львівській міліції, а й мешканцям міста, всі про це ніби знають, тільки от чомусь ніхто (насамперед, міліція) нічого не роблять, – можливо, комусь це видно?

Серед тих, хто приторгує наркотиками є й роми, і це також загальновідомий факт. Але серед продавців наркотиків є і не роми, і торгують ними не лише в "Індії". Про це пан Доленко не згадує. Натомість, безпорадність міліції щодо "індійських" наркоділків пояснює тим, що "львівські цигани сповідають справжню сцилійську "омерту" – закон мовчання. За будь-який контакт з правоохоронцями в циганському середовищі одне покарання – удар ножем у серце... (?!). Звичайно ж, п. Доленко не говорить про справжні причини бездіяльності правоохоронних органів. Проте, наприкінці свого сухого коментаря, обіцяє "похитити" з "Індії". Напевно, пан начальник хотів сказати, що міліція покинчить із незаконним обігом наркотиків, зокре-

ма, у цьому районі, проте багато львівських ромів зрозуміли чи не буквально цю заяву, та й обурили їх те, що такими публікаціями преса кидає тій на весь народ, і розпалоє ще більше нелюбів і недоовру до них. Зрештою, й багато родин ромів ціною здоров'я власних дітей відчували біду, яку завадають наркотики.

Тож звинувачувати їх у сприянні наркобізнесу рівноцінно тому, щоб звинувачувати у цьому українців, французів чи будь-кого іншого.

Те, що є в нашій країні люди, які вживають наркотики і які їх продають, не привід для непорозумінь між ромами і міліцією, це не їхня проблема, це проблема суспільна. Громадяни країни, яка не може забезпечити їх соціально, роботою, шукають альтернативних способів заробітку або можливості абстрагуватися від життєвих проблем, натомість ті, хто отримав від держави роботу, зокрема, правоохоронці, та отримують за неї мзерну платню, шукають альтернативних засобів підробітку, зокрема коштом перших.

Замкнене коло, яке, щоправда, можна розірвати. Якщо не можливо (треба сподіватися, поки що) навести порядок в державі, в міліції, то, може, нехай роми спробують якось вплинути на ситуацію з середини своїх громад. Адже, через наркотики страждає не лише їхня, так би мовити, репутація, але й їхні власні діти.

Марта Швець,
м. Львів

Слова заголовка можуть стати епіграфом фресинного дійства, що проходило на сцені. Мукачівський музично-драматичний театр щиро поділився сценою для багатьох творчих колективів Європи, що приїхали помагатися у артистичному мистецтві, поділитися досвідом, розділити радість успіху.

Виступ Державного Ордена Миколи Чудотворця музично-драматичного циганського театру "Романс" (м. Київ) просто приголомшив глядачів. Протягом майже години глядачі, затамувавши подих, переживали за долю молодого тендітної ромки Папуші (що у перекладі з ромської означає Лялечка). Папуша має у собі божу іскру до поетичного слова. Їй співають пісні навіть листочки на деревах і вода у струмочку. Вона тягнеться до книжки, до аркушів паперу, де може викласти все, що проситься до людей, – високу поезію на своїй рідній мові. Ромські традиції, замкнутість сміті та громади, принизливе ставлення до молодого жінки – тісно переплітаються у постановці п'єси.

Аме сам мануша,

ке аменге сі амарі чиб!

Ми є народ,
що має свою мову!

Основною ідеєю вистави були слова:

*"Прости, прости їм Боже!
Вони брели віками,
трагічно невідомі
своїї темноті.
І тільки час розсудить
цей біль недоторканий,
цей кров'ю обкиплений
діалог правоти."*

Вистава виникла як учбова робота студентів четвертого курсу Інституту кіно і телебачення Київського національного університету культури і мистецтва, курсу народної артистки СРСР Ади Роговцевої.

Захоплення особистістю і творчістю видатної жінки, поета - Ліни Костенко призвело спочатку до народження учбової вистави "Циганська муза", за оригінальною ідеєю педагога Катерини Степанкової та студентки курсу театральної режисури Ольги Семьошкіної-Степанкової. Для консультації був запрошений художній керівник ромського театру "Романс" Ігор Крикунов. Так народилася ідея спільного проекту. До речі, під час дії спектаклю слухачі відчували красу ромської мови. Адже вірш М.Козимиренка "Ромська мова" та ді-

логи акторів велися на мові ромів.

Трагічна доля ромського народу, що живе обік з українським, доля поетичного слова хвилює серця всіх, хто шанує батьківську мову. Хочеться ще і ще раз сказати на весь голос: "Бережіть рідну мову, шануйте своїх поетів!"

Щиро дякуємо артистам за чудову виставу.

На світліні: Л.Костенко і І.Крикунов на прем'єрі вистави в Києві; актори театру під час виступу в Мукачеві.

РОМ-ПРЕС

Чи запрацює "Ромське радіо"?

У травні місяці запрацювала радіостанція "Тромадське мовлення". Передачі можна почути по першому каналу радіо щодня з 6.30 - 6.45, а також в суботу з 13.00 - 15.00 і у неділю з 14.00 - 16.00.

У її рамках повинні б виходити передачі "Ромського радіо", де мали би вестися трансляції з історії, культури, традицій ромів, останні новини з життя ромських громад.

Кошти на обладнання виділив МФВ "Відродження" за проектом "Ромські ЗМІ" (див. газету "Романі Яг" від 27 лютого 2002р.). Проте, на жаль, "Ромське радіо" не чути.

Державний театр "Романс" на Закарпатті

У суботу, 19 травня, у Мукачеві відбулося відкриття III Міжнародного фестивалю театрів національних меншин "Театральна весна".

Роми Закарпаття подивилися кілька чудових вистав знаменитого колективу під керівництвом І.Крикунова. Це - виставу "Циганська муза" Ліни Костенко в м.Мукачеве та естрадну програму "Золотий берег" у м.Ужгороді.

Роми домагалися виплат

Протягом останнього місяця ромам-двірникам, працівникам комунальної служби міста Ужгород, не виплачувалась заробітна плата. Під час сесії міської ради, 23 і 24 травня, роми змушені були пікетувати перед будівлею міської ради і домагатися виплати. Рішенням міської ради вони отримали лише її частину.

Невже треба йти на такі кроки, щоб отримати кошти за свою працю?

Велику допомогу надав ромам і депутат міської ради Й.Адам, котрий обраний на останніх виборах від ромської громади.

Адвокат від "Романі Яг"**запрошений у Страсбург**

Юрист правозахисного центру "Романі Яг" Василь Дідичин запрошений на сесію юристів, які надають правову допомогу ромам, що організована Радою Європи та Рома Райт Центром (Roma Rights Center) у Страсбурзі. Сесія відбудеться з 17 по 19 червня 2002 року.

Представники ООН на Закарпатті

Всередні травня на Закарпатті побували представники ООН на чолі з **Гарднером Далласом** - координатором ООН в Україні. Головне завдання візиту - молодь краю та її проблеми. В ході візиту відбулося ознайомлення з ужгородським ромським табором на "Радванці".

За те, що ром - вислати

Тридцять ромів, котрі проживали у передмісті Івано-Франківська, були силоміць вислажені у микрорайони, відвезені на вокзал, а звідти залізницею під охороною відправлені на Закарпаття у місто Рахів.

Керівництво Івано-Франківської мерії, міського управління УВС свої дії пояснюють тим, що представники ромської народності ніби порушують громадський порядок, повідомила українська служба "Німецької хвилі".

Представники Народного Руху в Україні в Івано-Франківській міській раді рішуче засудили такі дії місцевих стражів порядку, назвали їх дискримінаційними і заявили, що таким чином порушуються права людини, які гарантовані Конституцією всім громадянам держави.

Такі операції міліції обласного центру проводить вже не вперше, але роми через кілька тижнів знову повертаються в Івано-Франківськ. Як нам повідомила по телефону голова ромського товариства "Романі лума" А.Ю.Рашташ, дійсно такий факт мав місце десь місяць тому.

Через надзвичайно несприятливі умови проживання, бідність, відсутність праці з табору виїжджають 15 сімей (а це як дорослі, так і діти). Вони збираються не тільки у Івано-Франківщині, але й інших містах України, Росії.

Представники міліції привозять ромів, малолітніх дітей, передають їх родичам. Проте роми знову йдуть з Рахова, бо не мають ніяких засобів до існування: кваліфікації, роботи, землі, або, бодай, коней.

Ідею у Словаччину - покажи гаманець

Відомо, у багатьох ромів є родичі у сусідній Словаччині. Тепер, аби їх відвідати, необхідно отримати авіаційну транзитну (А), транзитну (В), короточасну (С) та довгострокову (Д) візи.

А також на кордоні, крім закардонного паспорта, треба мати документ про медичне страхування та гаманець з конвертованою валютою (з розрахунку 50 доларів на день).

Від виборів - до виборів

С.М. Ратушняк склав з себе повноваження міського голови. Відтепер він працюватиме у Верховній Раді.

Нові міські вибори, що за рішенням сесії міської ради відбудуться 8 вересня 2002 року, обіцяють бути набагато жорсткішими за попередні, оскільки претендентів на голову Ужгородської міської ради чимало. Так що ромам знову доведеться простояти в чергах у день виборів.

Сирітство - соціальна проблема

Сьогодні в Україні нараховується 130 тисяч соціальних сиріт. Держава дбає лише про 20 тисяч, які перебувають у школах-інтернатах, а решта - хто де може. Хоча у суспільстві панує думка, що дітси-сироти - це в основному ромські діти, то не вже так багато ромів? Чи статистика, як завжди, є "чорна" і "біла"?

ПРО КОГО МОВЧИТЬ СВІТ

У КОСОВО СТВОРЕНО ТАБОРИ ДЛЯ СЕРБІВ, РОМІВ, ТУРКІВ...

Від етнічних чисток, що проводяться в Косово ОАК (Організація Албанців Косово) під заступництвом НАТО, страждають не тільки серби, але й інші національні меншини провінції: роми, турки, чорногорці (та й місцеві албанці - ті, хто відмовився підтримувати терористів із ОАК!).

Нещодавно "Лондон Таймс" помістила велику статтю Джона Логленда, присвячену трагічній

у Косовській Митровиці: усі будівлі були порожні і розграбовані, деякі були підпалені... "Ми не можемо більше жити з албанцями, - плакала в розпачі ромка на руїнах свого будинку. - Це тварини!" Асоціація ромів Хорватії збрала і переклала на англійську мову свідчення косовських ромів, які стали біженцями з вини НАТО й ОАК.

Ці свідчення були передані всім посольствам НАТОвських країн (про що жодна західна газета не повідомила!) і представлені на спеціальній прес-конференції у Загребі.

Наведемо кілька уривків із свідчень колишньої жительки Косовської Митровиці. **Ромка Джеміла Зейнулли**: "Ми стояли на протилежному березі річки... 6000 ромів і дивилися, як закінчується наше життя... Це палили наші будинки... близько 1500 будинків... Ми дивні люди, проклятий народ: ми не хочемо війни, а війна хоче нас. І так було завжди. І як добре відплатили нам албанці: ми посілали дітей у їхні школи, ми говорили по-албанськи... і багато ромів зареєстрували себе як албанцями, бо по-ромськи говорити не вміють. Це було вигідно для албанців, тому що вони змогли б показати світу, як багато албанців проживає в Косово, і що Косово - їхнє."

Як же добре вони нам віддячили: зараз Косово - їхнє, і тільки їхнє. НАТО прийшло, а слідом за ним - і ОАК. У них в усіх - рушниці, автомати, пістолети... і ножи в руках. Вони знають: у ромів немає зброї. Вони увірвалися в наш квартал і заявили: "Ідть усі, якщо хочете залишитися в живих!". На що мені тепер жити? Я втратила свій будинок, втратила пенсію і на старості літ повинна знову шукати "землю обітовану". Вони не дали нам узяти нічого з будинку, тільки той одяг, що був на нас. Наш кульгавий дорв'язь залишився в будинку, бо не міг нікуди йти... Вони підпалили будинок разом із ним..."

...У Новому Пазаре нас розмістили в спецтаборі. Тут були роми з усього Косово - із Приштини, Косова Поля, Тавниці, Подуево... навіть із Джакови. Нас у таборі тисячі. Дуже багато сербів і чорногорців, є і турки, і хорвати. Ми познайомилися з однією словенською жінкою. Вона була зовсім одна. Вона тільки дивилася в простір і повторювала: "Боже мій, чи єсправедливість? Що ми зробили? Що ми зробили поганого?" У таборі

немає ні їжі, ні ліків... ні одягу. Ниде помитися. Серби вмирають з голоду разом із нами.

Я бачу: зло розповзається. Світ не хоче знати про нас. І все-таки пам'ятаю, яке було життя раніше. У нас у всіх були супутникові антени. Ми бачили по телевізору, як світ зустрічав албанських біженців у Македонії й Албанії. Світ плакав за ними. Ці слези для нас не прольотять... Для нас - для тих, хто не біг по команді, щоб дозволити світу проявити свою жальність і "людинолюбство"...

Ми не існуємо для світу... Ось, що я бачу... Іноземні політики говорять, що НАТО збирається сформувати міліцію з албанців - членів ОАК. Тих самих, хто вигнав нас із будинків, розграбував їх, підпалив і убив усіх, хто чи не встиг, чи не зміг бігти. І вони будуть "захистити" нас! Від кого?!"

Реджеп Реджепі, представник Асоціації ромів Хорватії, додає до розповіді косовської біженки: "Жертвами в Косово сьогодні стають усі, хто не хоче ставати на бік албанських екстремістів, - незалежно від національності."

Ситуація особливо погіршилася з початку НАТОвських бомбардувань. Тоді албанці з ОАК насильно виселили ромів із будинків у тій же Косовській Митровиці, посадили їх в автобуси і вивезли з країни і представляли їх перед своїми НАТОвськими господарями як "етнічних албанців, що втікали від сербських чисток"...

Під час бомбардувань ромів змушували вступати в цю, так звану "армію визволення", у них вимагали гроші і, нарешті, їх примого грабували, гвалтували й убивали. ...Під час "паузи" між бомбардуваннями 21-річний ром Сафет Аземі з Косовської Митровиці, пішов за хлібом. У булочній на нього напала група озброєних албанців. Його побили до непритомності, а булочника - албанця ж! - пристригли, коли той спробував заступитися за нього.

Після цього албанці зажадали викуп від матері Сафета (1000 німецьких марок) за звільнення сина. Гроші були сплачені, але Сафет звільнений не був, і доля його невідома й донині. Метою албанських екстремістів стали і ті албанці, котрі не "бігли по команді" у Македонію й Албанію під час бомбардувань, а вирішили залишитися в Косово у своїх будинках.

Ірина Маленко

Ангуно пасо про лунго дром андо дживіпе керде о амала "Романо Дром"

Перший крок на широкій дорозі в життя зробило товариство "Романо Дром"

15 травня у Виноградіві відбулася установча конференція районного культурно-просвітнього товариства Виноградівського району "Романо Дром" ("Ромська дорога"). У ній взяли участь рами з населених пунктів району, де вони компактно проживають. Похвальним є і те, що гостями конференції були керівники району, зокрема заступник голови Виноградівської райдержадміністрації Іван Андрійович Голіба, завідувач внутрішньої політики Виноградівської РДА Наталія Юрївна Мишов, начальник управління освіти і науки Виноградівської РДА Ігор Нестерович Фірманок, спеціаліст управління у справах сім'ї і молоді Виноградівської РДА Терезія Тодавич.

У вітальному слові Іван Голіба наголосив на тому, що райдержадміністрація згодою хотіла виступити з ініціативою про створення ромського товариства. Але, благо, що це зробив саме Ласло Ласлович Дюрі, житель села Великі Ком'яти, де він нещодавно був обраний депутатом Великом'ятівської сільської ради, який користується нашою і повагою не тільки в односторонній, а і в районі (журнал "Романі Я" № 5 від 24 травня у матеріалі "Великі Ком'яті - село контрастів" писала про добрі справи і наміри Ласла Дюрі).

На світлині: учасники конференції.

вести ремонтні роботи, аби з 1 вересня діти сіль за нові зручні парти.

Скажу відверто, ситуація з відвідуванням школи ромських дітей знайома не тільки керівництву району, а й мені. У В.Ком'ятах з 10 дітей однієї смт школи відвідують хіба що двоє, рідко - троє. Батьки скаржаться, що нема в що дитину одягти, взути. Заходячи до кожної хати в селі, старався переконати батьків у необхідності, аби діти відвідували школу. Будемо цьому сприяти. В Ужгороді нам обіцяли, що допоможуть книгами, а для дітей організують безкоштовні обди. Нині діти щодня зупиняють мене на дорозі і розпитують, коли уже треба йти до школи. Це означає, що у них з'явився інтерес. Більше того, 46 дорослих віком 30-35 років записались, аби відвідувати "вечірню" школу, вчити грамоту і отримати атестат про загальну освіту.

Гадаю, що й інші голови сільських рад посприяють нам у наданні приміщення для школи. Про кадри теж мусимо дбати самі.

Коли наші люди знатимуть грамоту, їм легше буде у суспільстві, зможуть вирішити власні проблеми. Гадаю, тут заперечень не буде. Безумовно, при працевлаштуванні береться до уваги й диплом про освіту. Виступ Ласла Ласловича присутні зустріли оплесками.

Зі статуту товариства ознайомила секретар зборів Ольга Бумбі, який, після обговорення, був прийнятий односторонньо. Щодо третього питання. Одногласно головою товариства "Романо Дром" було обрано Ласла Ласловича Дюрі. Заступником - Ольгу Василівну Бумбі. Членами правління та ревізійну комісію товариства обрано ромів з різних населених пунктів району.

Новобраного голову Ласла Дюрі привітали Іван Голіба, котрий сказав:

- Нині ви зробили перший, але дуже важливий крок на широкій дорозі в життя. Наступним повинно бути юридичне оформлення документів в управлінні юстиції. А далі - робота. Але я хочу вас

На світлині: під час роботи конференції. В центрі Л.Л. Дюрі.

попередити заздалегдь: ні одна справа не робиться легко. Успіх приносить та справа, яка дуже добре продумана. Я би просив вас спланувати роботу по основних питаннях, які потребують нагального вирішення. Спільно ми дамо раду цьому.

Зараз працівники охорони здоров'я проводять медогляд усіх мешканців району. Є тенденція підвищення захворюваності на туберкульоз. Отож, дуже прошу вас, сприяти нашим медикам у цьому: ідіть на амбулаторні пункти обстежитись зі своїми дітьми. Легше і дешевше запобігти хворобі, аніж її лікувати.

Зі словами Івана Голіби важко не погодитись. Радю, що він так добре розуміє проблеми ромів. Є сподівання, що вони будуть позитивно й інтенсивно вирішуватися. А наразі ми пропонуємо експрес-інтер'ю з учасниками установчої конференції, які поділилися своїми проблемами, поглядами, надією на діяльність товариства.

Ібоя Лукач, с.Бобове, вул. Музейна:

- У свої 35 років я мати дванадцятьох дітей. Крім того, мати-одиночка. Дев'ять днів тому на дручину дванадцятьох дітей - дівчинку. Почула від ромів про конференцію і рішила прийти прямо таки з пологового будинку. Нині після обіду мене відпускають, себто випишуть з пологового будинку, додому. Я не жалюся, але хочу, аби держава повернулася до соціально незахищених людей обличчям. П'ятеро моїх дітей ходять до школи. Хоч мені важко, але знаю, що грамотні люди легше у житті. Ось хочу вислати листа голові облдержадміністрації пану Геннадію Геннадійовичу Москалю. Уже знайшла людину, яка мені грамотно напише. Мені порадили, що я маю право на отримання державної квартири. Діточок у мене стільки, як на городі квіточок. А жити нема де. Дехто мені дорікає, що якщо нема чим годувати дітей, то для чого народжувати? Але ж я знаю, що кількість населення України зменшиться за останні роки на 3 мільйони чоловік. Багаті не народжують, нам дорікають...

Яків Людвигович Болог, с.Шаланки, вул. Чапаса:

- Мені 45 років. Трохи знаю грамоти. Люди довірили мені прийти на збори. Питання освіти дітей повинно стати одним із головних у полі зору товариства. Я, як член правління товариства, все робитиму, аби допомогти бідним ромам.

Йолана Іванівна Вонок, с.Хижа

- Мені 36 років. Маю п'ятеро дітей. Старшому Саші - 18 років.

Закінчив 9 класів місцевої школи. Чекає повістки на службу в армію, каже, хоче бути солдатом. Оскільки наймолодшому Вікторові тільки 2,5 роки, то я мушу дома залишатися, а не їхати у світ на заробітки. Надію покладаю на товариство, що допоможуть мені, аби сільська рада виділила землю, де можна б посадити якусь городину.

Михайло Гаврилівч Мишовка, с.Онок, вул.Пасічна, 19:

- У нашому селі близько 50 дітей. Але ніхто до школи не ходить. Нема змоги. Добре, що тепер матимемо своє товариство, яке допомагатиме нам. Я, як член правління товариства, розпочну сьогодні ж роз'яснювальну роботу з ромами, треба, аби діти ходили в школу і вчилися грамоти.

Ласло Яношович Моринко, с.Шаланки, вул. Чапаса, 9

- Мені 57 років. У нашому таборі проживають понад 200 чоловік. Бідно та пряма-таки запанувала там. З 350 хат табору лише у п'яти є електрика. Ще чотири роки тому іншим "відрубали". Землі ні в кого нема. Нашою бірвою байдужи наші проблеми.

Ольга Василівна Бумбі, с.Великі Ком'яті, вул.Ватутіна

- У мене тринадцятирічна дитина інвалід з дитинства. Хворіє на цукровий діабет. Без ліків ані дня не обходиться... у мене теж "цукровка". Знаєте, який то тягар. Коли у нашій сім'ї діти побачили, що я грамотна, "пробивна", то не так змужаво говорять. Що мені назначено за законом, вони мусять дати. Пригадую давню історію із оформленням інвалідної пенсії сину. Коли проходила курс лікування в Києві, то лікарка Поліна Іванівна Кириляк сказала, що я повинна - і чому це ще не зробила?! - оформити інвалідну пенсію. Я не знала, що маю таку можливість. Приїхавши додому, звернулася з цим питанням до районного ендокринолога. Вона на мене здивованими очима подивилася, мовляв, зверше про таке чусь. Через рік я знову проходила курс лікування з дитиною у Києві. Лікарка поцікавилася моїми справами. Її здивувала нахабність наших місцевих лікарів. Тоді вона власноруч написала, що, згідно з такою-то статтю Закону, я маю право на оформлення пенсії. На цей раз районному ендокринологу нічого не залишилося, як посприяти мені в оформленні відповідних документів.

Із розмов людей можна дійти висновку: вони оптимістично налаштовані до праці, до зміни. Своїми завзятістю, наполегливістю, здоровим глуздом торуватимуть широку дорогу в життя. Життя кращого. Без холоду і голоду. Якщо не вони, то їхні діти зможуть захистити своїх односельчан, сусідів перед Законом України.

Інга Василяк

Дебют "Неве Рома"

Днями в стародавньому місті Чернігові відбувся обласний фестиваль національних меншин. У фестивалі брали участь творчі колективи єврейської, польської, російської народності, інші.

Уперше на такому престижному свят виступав і ансамбль "Неве Рома". Треба наголосити, що практично всі національні колективи, крім ромського, мають багаторічну діяльність.

А "Неве Рома" на день виступу мав тиждень від дня свого створення. А через те, що в громадській організації поки ще немає свого приміщення, діти займалися з керівником у нього дома.

Відгуки присутніх і учасників фестивалю щодо виступу ансамб-

лю були щирими. Багатьом сподобався виступ, усі відверто говорили: "З ансамблем займалися лише тиждень, а виступив найкраще..."

Вл. інформ.

На світлині зліва направо: Ліля Іванова, Аня Дроменко, керівник Марія Іванова, Неля Іванова, Рада Дементьєва, Руслан Дементьєв, Тахир Золотарьов, Коля Городнянський, Альона Дроменко.

Налагоджуємо співпрацю

В.Березнянський ромський табір останнім часом ліхомає. З одного боку тут ведеться велика культурно-просвітницька робота серед ромів: відкрилась і працює ромська недільна школа, налагоджена робота фольклорного ансамблю, активно працює юридичний центр при В.Березнянському культурно-просвітньому товаристві "Романі Яг". Проте з іншого боку наявні великі проблеми - безробіття, масовий виїзд ромів на жebraкування та деякі сезонні сільськогосподарські роботи, алкоголізм серед частини ромів, - породжують соціальну напругу. Особливо вона загострюється під час релігійних свят. Тільки за перше півріччя цього року в таборі сталися два випадки з смертельним наслідком, що були спровоковані п'яними бійками.

Тому наприкінці травня у міському актовому залі відбулося розширене зібрання жителів ромського табору та представників місцевої влади, правоохоронних органів. Питання, які порушувалися на зібранні, стосувалися саме болючих ромських проблем: дотримання законності і правопорядку, відвідування дітьми загальноосвітньої школи, санітарний стан у таборі по вулиці Зеленої тощо.

Під час широкої і активної дискусії з'ясувалося, що головні причини правопорушень - малозабезпеченість ромських сімей, яка ще більше загострилася з припиненням виплат на дітей до 7 років, та затримкою виплат матерям, котрі доглядають дітей до 3-х років, скоро-

чення робочих місць, де працювали роми. На жаль, у снт В.Березний на сьогодні не працює ні одне підприємство, де колись працювали роми. Приватні підприємства - це, в основному, маленькі бари та кафе, не в змозі надати ромам роботу.

Як зауважив перший заступник начальника міліції снт В.Березний Р.Р.Кульчицький, загальна обстановка у таборі, про що говорять цифрові показники, свідчить про великі зміни, що відбулися за останні роки. Менше стало крадіжок майна, тілесних ушкоджень. Проте найбільша наша проблема - незайнятність і алкоголізм. Міліція не може її вирішити. Ми фактично стикаємось з наслідками, а не з причиною правопорушень.

Ростислав Ростиславович запропонував з допомогою МВС у снт В.Березний створити ромську дружину з 5-6 чоловік, яка б на місці могла "гасити" сімейні сварки, допомагати у отриманні паспортів нового візрця та залучати дітей до школи. "Ми гадаємо, що тільки у тісній співпраці можна вирішити все", - наголосив п.Кульчицький.

Фактично табір розділений на три великі частини. Основна частина ромів - веде осілий спосіб життя. Вони мають свої хатки, а останнім часом - коней. Друга частина - це "білі" роми, що живуть на окремій вулиці. У них кращий освітній рівень, вони мали працю на підприємствах як селища, так і району.

Третя група, так звані "самбірці", які постійно у русі. Ось

вони є тією групою, яка найбільше схильна до правопорушень.

З виступів М.М.Сурмая, О.М.Дьордь, Ю.І.Дьордь почувалися зауваження до органів місцевої влади. Виплати на виховання дітей до 3-х років отримали тільки за грудень, ромам не виділили ділянки для випуску коней та косовицю. Свої пояснення ромам дав голова В.Березнянської селищної ради В.М.Керецман, котрий зауважив, відбулося розпаювання земельних ділянок, згідно з чинним законодавством України. Тому отримати землю зараз є вже великою проблемою. "Все можливе, аби допомогти ромам, ми спробуємо вирішити. Наш район - гірський і орних земель мало. Добре, що ви обробляєте хоч ті невеличкі ділянки, що маєте біля своїх будівель."

Своїми бажаннями про ситуацію у таборі поділилися І.М.Тирпак - голова районного Перечинського культурно-просвітнього товариства "Романі Яг", Е.А.Бучко - юрист правозахисного центру та М.В.Дьордяк - адвокат правозахисного центру В.Березнянського товариства "Романі Яг", які торкнулися проблем питної води, ранніх шлюбів, вивозу сміття, а головне налагодити тісню роботу з органами місцевої влади і ромського табору.

На зібранні було прийнято рішення про наступні дії як з боку органів місцевої влади, так і самими ромами.

з громадської приймальні

Питання прав захисту ромів (щодо бездіяльності правоохоронних органів, а іноді і зловживання своїм службовим становищем) спонукало жителя с.Холмок С.С.Альбок звернутися до правозахисного центру "Романі Яг". Про суть справи читачі дізнаються зі скарги, яку ми наводимо нижче.

Прокурору Закарпатської області
пану Й.Ф.Оросу
начальнику УМВ України
в Закарпатській області
пану С.В.Крижановському

СКАРГА

Звертаємося до Вас з великим проханням - об'єктивно розібратися зі ситуацією, яка на сьогодні склалася в селі Холмок Ужгородського району нашої області.

Йдеться про існуюче протистояння між сільськими ромами та окремими представниками Ужгородського районного відділу міліції. До нашого товариства вже вкотре звертаються мешканці села Холмок і просто вимагають будь-яким чином захистити їх від свавілля працівників районної міліції.

Так, громадянин Альбок Степан Степанович, 1977 року народження, мешканець села Холмок, заявив, що його неодноразово забирають в райвідділ міліції, постійно погрожують, б'ють, примушують обмовляти себе в крадіжках, яких він не чинив. Зокрема С.С.Альбок стверджує, що він звільнився з місць позбавлення волі 9.8.2001 року, а у січні 2002 року його затримали і почали обвинувачувати, що він ніби вчинив крадіжку 7 та 9 серпня 2001 року. При цьому мільйонери, яких ми знаємо на ім'я Юра Цемент, Рома, Степан Матіцо, заявляють, що якщо не зможуть притягнути до відповідальності за цю крадіжку, то обов'язково підкинуть йому наркотики і відправлять за ґрати, саме так за ґрати.

С.С.Альбок також смислово заявляє, що готовий ті в прокуратуру чи в суд заради того, аби з нього були зняті усілякі підозри і йому дали спокійно жити в рідному селі. До того ж Альбока на утриманні є малолітня донька, дружина - інвалід першої групи.

Такі випадки упередженого ставлення до ромів з боку працівників Ужгородського райвідділу, на жаль, останнім часом усе частішають. Ми спостерігаємо тенденцію зростання напруги між ромами та правоохоронцями, якої певний час не було.

У разі, коли ром вчинив злочин, та судом це доведено, тоді нехай ця людина несе відповідне покарання за всією суворістю закону. Але жодній людині на землі не надано права ображати, принижувати, чи обмовляти її тільки тому, що це незможний, протий, малоосвічений ром.

Шановні Йозефе Ференцовичу та Станіславе Вікентійовичу! Переконливо просимо Вас, нехай Ваші підлеглі працівники, перед тим, як порушити закон, або дозволити собі перевищити свої повноваження, знають, що саме від свого безпосереднього керівництва вони будуть покарані за подібні дії.

Ми сподіваємося, що факти наведені вище будуть Вами взяті до уваги та перевірені, і між ромами села Холмок та правоохоронцями Ужгородського райвідділу не буде жодних непорозумінь, у іншому разі будемо змушені звертатися до вищестоящих інстанцій, аби уникнути принизливого для нас упередженого ставлення.

Адвокат В.П.Дідичин

РОМСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Продовжуємо публікувати розповіді нашої постійної дописувачки Олени Марчук.

Дорогою додому я зустрічаю в метро двох ромок похилого віку. Одна з них посувається, звільняючи для мене місце. Почувши подяку на ромській мові, жінки встравають у розмову. Вони приїхали до Києва на заробітки, а дзанавшись, що я - віруюча, просять відвести їх у неділю до церкви. Ромки залишають мені адресу, і ми домовляємось про майбутню зустріч.

У назначений час я чекаю їх на автобусній зупинці. Незабаром назустріч мені "висипає" цілий табір: жінки, діти. Моя нова знайома вітає мене зі святом та сповіщає гурт про "ромську книжку". І, підхопивши мене, зібрання знаєє в перехідні метро, а через кілька хвилин ми вже опиняємося в поїзді. Оточивши мене з різних боків, жінки просять по-

Свято Великодня у В.Березному

читати їм ромський переклад Євангелія.

Я починаю читати, і мене вражає, як уважно слухають ромки: намагаються не пропустити жодного слова, уважно слідкуючи за текстом. Біблейна історія на рідній мові знаєє зрозумілою та доступною: мені ставлять запитання, цікавляться подальшими подіями. Одна з жінок, переповнена по-

чуттями, навіть ділиться своїми враженнями з іншими пасажирками! Я ловлю різні погляди: байдужі, насмішуваті, відсторонені... Але ромкам ні до кого немає діла. Схилившись над рукописом майбутньої книги, вони уважно слухають розповідь про Бога на рідній мові. Слухають перший раз у житті.

м.Донецьк

17 травня 2002 року в громадську приймальню газети "Романі Яг" звернулася жителька Ужгородського ромського табору Н.Т. з проханням пояснити, як може захистити себе жінка від фізичного насильства в сім'ї. Протягом останніх шести місяців вона кілька разів зазнавала побиттів від чоловіка, якого вона покинула, через те, що хвилювалася за своє життя і здоров'я.

Це перший випадок, коли ромка, всупереч традиції, намагається через громадські організації захистити себе.

Пані Н.Т. була надана психологічна та юридична допомога, як жертві домашнього насильства, проведена консультація у пошуку центрів, які займаються попередженням насильства у сім'ї.

В.Інф.

Привідкриваємо завісу ромського Голокосту в Закарпатті

Юлія Олаг:

"Не забула розповіді матері, як і побачену картину - побиття батька"

Однієї ночі, яку застелила така густа темін, що хоч ножем край, хтось загунав у двері. Спершу здавалося у сусідів якась біда. Отож обізвалася. На відповідь роздратоване: "Одчиняй!". Нічого не лишилося, як послухати грізний голос. Відчинила двері. Німецькі солдати (їх було троє або ж четверо), глухо вдарюючи чоботями по голій глиняній долівці, спершу заглянули в куток, де знаходилися всілякі речі, які берегла родина, а також одежа на свята. Перекинувши, вибрали нові шалі, штани... Все неночене... Затим грізно заговорили (якийсь чин, очевидно з села, почав перекладати з фріцвської, як у нас уже казали німецької мови на українську)... Навть курей потрошили, а потім наказали матері на ранок бути готовою до відправлення на будівництво (згодом стало відомо, що у Великоберезнянський район, де угорські жандарми та німці споруджували військові укріплення)...

... Батько ж змушений був виконувати нелегку працю, яку давали німці: носити здалеку дрова, прибирати. Повертався додому настільки збитим, що ми, всі діти, мовчки стягували з нього одяг. А як ми, усі голодні, чекали на нього, видивляючи очі. Тоді батько ставав до казана: довкола нього була вже нарвана лобода, кропива, знайдене на смітнику від німецької кухні лушпиння із недочистками зіпсованих картоплин.
Літа спливали, але й досі, хоч давно вже нема на світі батька й матері, усе пам'ятаю. Та багато чого вже у пам'яті й не розігнати навіть найдужчим Карпатським вітром (такий буває засланний з неба за якусь спокуту). На диво, вітри бувають грізними... Та не про вітри скажу. Чи їхала кудись зі Закарпаття - найчастіше з бригадою ромів подавалися у східні області на літню працю: робили саманні цегли для різних будов. А гадки під стук коліс: "Іх-

х-ха-ти - не їх-ха-ти... їх-ха-ти... ", одні й ті ж.
... Спершу, батьки, котрі казали, що ліпше взяти на ті трудові роботи батька, аніж матір відривати від дрібнат, потім череватий німець мовив, перекручуючи русинські слова.
Дебелий солдат це слухав, а затим підійшов до батька, ніби щось запитати. Через якусь мить побачили його скоцюрбленим у крові на долівці.
- Ферштейн... Ферштейн... - крутився біля батька німець, вочевидь, щось випитуючи... Кров залила все тіло...
- Мати (уся у струпах) лише вночі одного разу приходила до нас із отой рабської праці, як говорила, бо за усім батько пильнував...
Ми, дієчата, хоч і були ще малолітніми, повинні були виконувати непосильну працю: носили воду, чистили до блиску взуття жандармів та солдатів.

с. Холмок

ПРОСИЛИ ГОСПОДА ЗАСТУПИТИСЯ ЗА РОМІВ СЮРТЕ

Як пригадає Тібор Андрашевич Горват (1932р.н.) - один із жителів села Струмківка (Сюрте) нині важко встановити, скільки ромів табору (з приходом "нової влади" перетворено в гетто) у цей непростий час було знищено різними способами: померли з голоду, вивезені на примусові каторжні роботи й не повернулися...
- Восени 1943-го ночами неспокійно ставало на нашій станції. Приїжджали вночі вагони, в них заганяли людей німецькі солдати з вівчарками на сторожі. Одного дня від нас забрали 2-х коней і двох свиней. Коли виводили їх із сараю - закудахкали, сховані на горіщі кури.
- Айн-швай-драй... німчура, мов ті пєсиголовці, кинулися назад.
- Матка, то до матері, - кур-партизан...
- Змусили біду матір зібрати усіх курей та й вивести непростешним гостям. Всіх до одної. "Стриножені" вони не могли нікуди втекти. Тільки сердито квоткали (можливо, однією ім відомою мовою висловлювали своє невдоволення...)
Невдовзі виявилось, що наші коні, віз, кури та все таке інше, надбане в господарстві упродовж довгих літ, - мізерія супроти німецьких забаванок.
Мене з батьком грубо покликали, а відтак змусили сісти на свій віз (а ще на інших возах були близькі та далекі наші родичі з табору, зокрема чоловіки, коли лічив, то всіх було 58). Спершу не знали, куди лежить наша дорога. Згодом бундючний пр'яник (жандарм) сердито мовив (бо з усіх боків запитували!): "Недалеко залишилися Дйоршон".

- А Біг би побив, твій "Дйоршон", - спотих батько, погойкуючи на коней. Вони, втомлені дорогою, без звичайної їжі - а вдома давали їм приховану пайку вівса, - ледве перебирали ногами. Та з усього того видно: наші коники заповзлялися подолати дорогу.
Доїхали. Промайнувши кілька сіл Перечинського району, наказано було зупинитися далеко за околицею одного з них. Під лісом.
Отам, з глибини хащи, куди вже дїставалися пішки, заховався робочий табір. Власне, довгий ряд бараків, неспішно зведених. Там мучилися, а не працювали, з батьком до вєси. Мені доводилося розтирати до крові мозолі (батько та інші старі люди одраду, хоч і не знав їх, а були вони не роми, а українці, прихидили на допомогу...)
Жили в отих, відкритих усім вітрам, бараках. (Заходили туди під конвоєм німецьких солдатів, як і виходили). Ночами батько ридав, закривши голову, аби не чути.
Один згодом повернувся на нашому возі додому. Та невдовзі знову довелось із дядьком (Горватом Шандором) йти на працю: звозити тіла померлих, вбитих, розстріляних... Там такі ж як і ми, безправні роми, копали ями, у яких змушували кидати нещасних померлих...
А завтра, а чи позавтра тими нещасними могли стати самі. Розуміли це.
... Ратовці, Есень, Сюрте... Наш віз, а також вози інших ромів долали дорогу Туди - сюди. І просили Господа прийняти в Царство Небєсне струмківських ромів. Та й не лише.

с.Струмківка

Наша історія. Перші відомості

Уперше про ромів Візантійської імперії написав історик Nicephorus Gregoras. Як правило, вони були артистами, акробатами. Перші мігранти з'являються у Константинополі, коли при владі був Андронік II (1282-1328). Історики вважають, що ці акробати були ромами, оскільки про них писав і арабський історик Аль Умарі і називав їх люлі (нурі). І зараз на арабських територіях роми мають назву нурі.

Візантійська імперія

- 1290 рік - перші історичні дані про ромів зафіксовані у Греції, на острові Атос.
- 1322 рік - поява ромів на острові Крит.
- 1348 рік - історична згадка про перебування ромів у місті Прізрен, Сербія.
- 1362 рік - відомості про ромів в Дубровнику, Хорватія.
- 1373 рік - згадується перебування ромів на острові Корфо.
- 1378 рік - роми зареєстровані у селах поблизу Ріпського монастиря, Болгарія.
- 1382 рік - історична згадка про поселення ромів у Загребі.
- 1383 рік - в історичних хроніках роми зареєстровані в Угорщині.
- 1384 рік - перебування у місті Модон, Греція.
- 1397 рік - роми зафіксовані у місті Навіолон, Греція.
- 1400 рік - "у великій кількості" ромські поселення відзначено на Албанському узбережжі.
- 1399рік - масова поява у Чехії.

ДЕНЬ ПОЛЬОВОЇ КАШІ

День 14 травня (за старим стилем 1 травня), який з часом отримав назву "День польової каші", з давніх-давен для ромів був особливим святом. Його чекали всю зиму. До нього готувалися. В давнину це був день від'їзду ромів, так би мовити, на природу. Бо у холодну, осінню-зимову пору більшість ромів винаймали в селах квартири чи зимували в покинутих хатах - мало хто наважувався вирушати в мандри до травня. Та з приходом тепла починалися приготування - перевірялися вози, аби вони не торохкотили, аби не бився посуд. Старі вчили молодь, як правильно поставити шатро, як вибирати місце

для стоянки табору (обов'язково поблизу повинна була бути вода, достатньо дров для багаття, гарна трава), вчили правильно визначати течію річки (нагорі брали воду для вживання, внизу чоловіки милися й поїли коней, ще нижче за течією милися і прали жінки). Це була неписана наука, яку передавали з уст в уста і яка всмоктувалася з молоком матері. До пізньої ночі лунали пісні й танці, кипіли самовари, мліла на

дїстають ще дідівські самовари та казани, беруть із собою старих і малих та й їдуть в ліс. Палають багаття, вариться пшоняна каша, така, що більше нїде такої не скуштуєш, - вона ніби вбирає в себе всі пахощі травневого лісу, ледь пахне димом та тугою за тими роками, що вже не повернути, - не в змозі сучасні роми витримати тягар кочового життя.
Цього дня роми немов би рідняться з природою, дітьми якої є. Забувають про все. Цього дня вони знову стають дітьми лісів та луків, дітьми кочового племені. Горять багаття, киплять самовари, лунають ромські пісні, які змушують плакати і сміятися і забути все на світі.
Дідусі та бабусі, збравши довкола себе малечу, розповідають про кочове життя, легенди та казки, які їм розповідали ще їхні бабуся та дідусі. Тільки цього дня можна відчувати всю тугу ромів за тим життям, яке ними втрачене назавжди, яке не повернеш. Роз'їжджаються по домівках роми. Несуть на руках поспуних дітей. Гасять багаття й ніколи не залишають за собою сміття. Отож до наступного року...
Зі святом вас, роми! Тьотя Галя, м.Львів

ГАНА І ЧАНДА

"... бо я знемагаю від кохання..."

Пісня Пісень, 2;5.

Мабуть, панове, що й ви замислювалися з того, чому травневими ночами в селбищі Калістан, натхненно виспівуючи, ромський соловей намагається, аби не притлумити мінор тут, на правому узнесенному березі, де в маленьких халупках зараз навіть уві сні зітхають бідаки (вони всі - чхурарі), як і цей соловей.

А ліворуч на здолинкові, де за мостом золотими і срібними снами насолоджуються багатії (вони всі - урсарі), соловей виводить на мажорний спів. І цими трелями ніч галтує оповідку, а задуманий темний праліс, криж який струмий ріка Калі, аж хилитається з розкошів, бо до її плюскоту дотикається синьо-зелений морок.

Про що можуть перекукуватися калістанські солов'ї? Краще розпитайте нашого шанованого ранго (господар Молдови), який мешкає на вибігу Калістану. І він розповість вам, як за такої миті йому вижаються шляхи помж смарагдових трав; у громовиці з блискавками відчувається гнів неба; у мурмотніні струмка десь у замряній

долині - його прагнення до моря великого.

І я певен, що, згадуючи змережану далечинь і наслухоачи слів, той любомудр витлумачив би вам цей переспів так:

- Відчині й на прийдешні світи, як і за минулих віків, маєш бути благословенне, царство Басарабіє! Поміж люду давнього, племен і мов було ти дуже гарним завдяки тому, що сини твої сповнені гідності, міцї та працьовитості. Цій невмиручості ти завдячуєш великому господареві Штефану-Воде (господар Молдови), який ніколи не благав по допомогу білого царя, а лише зі своїм родоводом дав належну відсн аліотман-агарянової зграї (не румуни і не християни).

Від Сучави й до Ескіполіса (село на Одещині), від Кимпу-Лунга й до Джорджюлешть гучна слава про нього вже п'ять сотень років ширяє над селами й містами від Сорок і через Прут, від Дунаю аж до самого Рима!

І рівно ж, як імення Штефана-Воде і звеличеної ним Басарабіє ніколи не розтане у Всесвіті, так за Калістаном на всі чотири

боки світу оспівано вроду Чанди, доньки ромського бої-паше (вожак табору).

І має бути від роменії відомо що до не сваталися не лише з Банату чи Сербії, а й навіть із віддаленої Ар'яварті. То чи варто згадувати принаймні й нащадка єгипетського фараона?

А з лівого берега мажором солоні з гушавини своїм братицям у відповідь:

- Як вичний Всесвіт і сонце, так сьї і ти, наше царство Басарабіє! Берлови Штефана-Воде - суд правдолюбий, а Баурові (герб середньовічно-

го князівства Молдови) - невмирущість! Але відайте-но, хвалькуваті, що на нашому боці є милоданки, гарніші понад вашу Чанду, а не до її пари - юнак, якого ще не перевершив жодний співак.

Коли поночі він вертає домів, то навіть ми милуємося з його пісень, бо вони до влодобі всьому Калістанові, оскільки їхні слова - як перлини, а з ним - й ім'я його Гана (спів), чи Блакитна Росинка на Пелюсткові Білого Лотосу. І це насправді так!

Він лише при матері, а до нас

долинули чутки, що через це болбаше не воліє видати Чанду за Гану. Але Барборів манок минеться, ніби на хвилях піна, одна лише ромська мудрість у вогні не згорить, а в морі не потоне.

А зараз, панове ромале, дослухайте мою оповідку. А ти, Дєвлорєс, дай їй вірний початок, бо ще багато води виструмить із Калі, доки ця оповідка добжить кінця.

(Далі буде)

Іліє Мазоре,
"Чари циганської ночі"

Романе чачіне Ромські приказки

Касаві боврі лачі, хал бі лавенгеро, пгенел лондо.

Хороша невістка їсть несолена, а говорить солена.

Мануш саворега бірінел, фері ле Дєвлєга на.

Людина володіє всім, лише Богом ні.

Те мануш ташльон, ві ле пусестар пес худел.

Людина, котра тоне, за соломинку (дослівно за лезо) хапається.

Буджандіпнага авеса дуредер сар чачіпнага, ай фері екгвар, дувар, пре тріговаресте (аба) імар на.

З брехнею дійдеш далі, ніж з правдою, але один, два рази, втретє вже ні.

Саво бур айсо бур, балвал пре манде на пурдела.

Який куц все одно, головне, що не дуч. Теп о бура кана гін (сі).

І стни мають вуха (дослівно й куці мають вуха). Анде каштіля краяскіня, андро веш босорка (чохан).

Де хто родиться, туди і годиться (дослівно у замкові королівна, у лісі чародійка).

РОМАНІ ЯГ
Газета Закарпатського ромського культурно-просвітського товариства
Реєстраційне свідоцтво серія КВ №5877 від 20.02.2002 р.

Шеф-редактор **Аладар АДАМ**
Редактор **Євгенія Яворська**

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідє автор. Редакція зберіє за собою право виправляти мову і скорочувати матеріал.
Повний або частковий передрук матеріалє дозволяється лише з посиланням на "Романі Яг"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: м.Ужгород, вул.Тельмана, 1/48а, телефакс (03122) 61-58-05.
E-mail:romyag@tn.uz.ua
http://www.romaniyag.uz.ua

Виддруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. № 1035

"Ромська красуня - 2002"

Юля, 16 р., смт. Валовець

Марина, 18 р., с.Верхня Визниця, Мукачівський район

Катя, 12 р., м. Ужгород

Редакція газети "Романі Яг" й надалі запрошує ромських дівчат (віком від 12 до 20 років) взяти участь у фотоконкурсі.
Для участі у конкурсі слід подати своє фото. Необхідно також вказати вік, місце проживання.

АНЕКДОТИ

Два роми вирішили забити бика. Перший тримає його за роги, а другий б'є кувалдою. Удар! Бик стоїть. Ще удар! Бик стоїть, як вкопаний. Тоді перший ром каже:
- Марці, якщо ти ще раз мене вдариш по голові, то я бика не втримаю.

♦ ♦ ♦ ♦

Дуй рома задумінде (гіндисарде) те мударен ле гурувєс. О сгк інкерл (лікерел) лес пала шинга, ай о кавер малавел чоканоса. Маладад! О гурув тердьол. Інке маладад! О гурув тердьол, сар біом нн (канчі). Атунчі о англуно ром пгенел:
- Марці, сар ту інке екгвар малавєса (лемєга) ман пало шейро, ме ле гурувєс чі бірїнава те лікерав (інкрав).

♦ ♦ ♦ ♦

♦ ♦ ♦ ♦

- Ім'я моєї дружини Роза. Вона у мене така романтична, любить тільки ці квіти.
- Тобі пощастило, що її ім'я не Едельвейс.
♦ ♦ ♦ ♦

- Анав міра ромняко Роза. Вой ке манде касаві романтично, камел фері кадала лулуда.
- Ту бахтало сан, со лако анав на Едельвейс.
♦ ♦ ♦ ♦

- Руді! Чого в тебе обличчя у шрамах?
- Від нежиті.
- Як це - від нежиті?
- Я чихнув біля вікна.
♦ ♦ ♦ ♦

- Руді! Соске ке туте о муй (пофа) андо ранці (шрами)?
- Троснало сом.
- Сар кадо - анда тросна?
- Дем апчих паша фєлястра.

Ромська кухня

Гастрономічна мандрівка навколо світу
КУРЯЧИЙ САЛАТ (Греція)

1 курка
5 круто зварених яєць
2 ст. ложки яблучного оцту
150 г хріну
50 г збитих вершків
сінь, перець, зелень

Курку помити, відварити в підсолєній воді, остудити, вибрати кістки, дрібно порізати м'ясо. Жовтки яєць перетерти, а білки дрібно порізати. М'ясо поперчити, додати потертий хрін, оцет та вершки. Все добре вимішати, досолити за смаком, прикрасити зеленню. Подавати холодним з чорним хлібом.